

Nleda Anya Ụmụ Nwoke Na-Eleda Ụmụ Nwaanyị Site N'asụsụ

Si N'aka

Uchenna Stella Okwara

Department of Linguistics and Nigerian Languages
Alvan Ikoku Federal College Of Education,
Owerri
+2348033565176 ucheobi1981@gmail.com

Ụmịedemede

Edemede a lebara anya n'uzọ dị iche e si eji asụsụ na-eleda Ụmụ nwaanyị anya n'ala Afrika site n'igbado ụkwụ n'asụsụ Igbo. ọ gbara mbọ imata ka Ụmụ nwoke si emegbu Ụmụ nwaanyị site n'asụsụ n'etu Ụmụ nwoke si ahụ Ụmụ nwaanyị dika ndị e kwesiri ihu anya ma a choghi inu olu ha. Etu ndi Igbo si eji asụsụ eme nwaanyị arusi a piri api, etu ndi Igbo si ahụ nwaanyị dika onye kwesiri ndina ma e kwesighi inu olu ha. E lebara anya n'uzọ dị iche iche e kwesiri isi belata nleda anya a, nke ụfọdụ n'ime ha gụnyere na, Ụmụ nwoke ga-enwe nsopuru n'ebe Ụmụ nwaanyị nọ, na e kwesiri ileba ụka anya tupu e kwuo ya. Nke a ga-enye aka ibelata ajo ụka di iche iche nke ndi Igbo na-ekwu banyere nwaanyị. Maka ihe ndi a, a ga-eleba anya n'isiokwu ndi a: Asụsụ, Nleda anya, ọnọdụ Ụmụ nwoke na Ụmụ nwaanyị n'asụsụ Igbo, ọnọdụ nwaanyị n'omenaala Igbo, asụsụ, ilu na akpaalaokwu e ji eleda Ụmụ nwaanyị anya, nghota di n'ime asụsụ, ilu na akpaalaokwu.

Okwu Mmalite

ọ bụ eziokwu na nleda anya Ụmụ nwoke na-eleda Ụmụ nwaanyị site n'asụsụ n'ala Igbo amaliteghị taa. ọtụtụ ebe dị iche iche tumadị n'ala Afrika gbaa gburugburu Ụmụ nwoke ejighị Ụmụ nwaanyị kpọrọ ihe. Ụmụ nwoke mere Ụmụ nwaanyị ka ha bụrụ ndị a na-ahụ anya ma a gaghị anụ olu ha. ọ bụ nke a mere Adetunji (2010:11) ji hụta ụdị omume a dika agha e ji asụsụ ebuso Ụmụ nwaanyị . Ogunsiji (2000:81) kọwara ụdị omume a dika nleda anya a na-eleda Ụmụ nwaanyị site n'iji asụsụ mee ka ha ghara inwe nkwa okwu n'ebe Ụmụ nwoke nọ.

Ụdị omume iji asụsụ na-eleda Ụmụ nwaanyị anya bụkwa ihe dị n'etiti nwoke na nwaanyị n'ala Igbo. Ma nke a abughị sọ n'ala Igbo n'ihị na mmadụ dika Salami (2004), kọwara na asụsụ ka Ụmụ nwoke ndị Yoruba ji egosi Ụmụ nwaanyị nkari. ọ gara n'ihu kọwaa na ọ bụ nke mere na nwaanyị Yoruba enweghị ike ikpọ di ya aha ya kama ọ kpọọ ya *Olowoorumi*, nke putara nwoke kwurū ugwo isi m. Site n'okwu di etu a, anyi ga-ahụ na Ụmụ nwaanyị na-asọpuru Ụmụ nwoke ma na-atụkwa ha ụjọ iji gbanahụ ihe a ga-agwa ha.

Asụsụ bụ ekwuru n'ọnụ. Asụsụ bụ ihe mmadụ na ibe ya ji akparịta ụka. ọ bụ site n'asụsụ ka mmadụ si ekwuputa uche obi ya. Asụsụ na-eme ka obi kpalie mmadụ Ma ọ bụ daa onye ahụ mba. ọ bụ eziokwu na ụwa nke ugbo a, ọtụtụ Ụmụ nwaanyị agụọla akwukwọ ma na-anya isi na ha na Ụmụ nwoke nwere ike ima aka. Ma ha chefuru na otu okwu Ma ọ bụ abụọ si nwoke n'ọnụ pụta nwere ike ime nwaanyị ka ọ daa mba ghara ikuli ọzọ.

Ogunsiji (2000:47) kọwara na “onọdu mmadụ nọrọ kwuo okwu nwere ike igbu mmụọ onye a gwara ya Ma ọ bụ kwalite mmụọ ya site na nghota di n'okwu ahụ”. ọ bụ site n'asụsụ ka e si eme ka mmadụ ghota onwe ya mara ma o tozuru oke inọ n'etiti ndi ya na ha nọ Ma ọ bụ o kwesighi. N'ihị na ndi Igbo kwuru na, “ọ na-abụ a tūorọ omara ọ mara ma a tūorọ ofeke o fenye isi n'ohia. N'uche Apakama (2006:11), asụsụ bụ

otu ọzọ mmadụ ji emepụta ihe ndị dị ya n'uche ka ndị ọzọ nwee ike ighota ya.

ọ bụ Epuchie (2009:35) bụ onye kwuru na ọnọdụ asụsụ Igbo nọ taa si ndị Igbo n'aka. O mere ka o doo anya na ndị Igbo bụ nsogbu dịiri asụsụ ha.

Nleda Anya

Nke a bụ mmadụ ejighi mmadụ ibe ya kpọrọ ihe Ma ọ bụ mmadụ ile mmadụ ibe ya anya n'ụdị na onye ahụ ezughị oke Ma ọ bụ e torubeghi ihe e ji mmadụ eme. ọ bụkwa mmadụ iwere mmadụ ibe ya na ọ rubeghi isoro kwuo okwu Ma ọ bụ mee ihe dị aña a na-eme nke ga-egosi ntozuoke mmadụ tozuru. ọ bụkwa ile mmadụ anya ka onye na-adighi ike ọ bụla.

Yusuf (2001:64-32), kọwara na “nleda anya Ụmụ nwoke na-eleda Ụmụ nwaanyi, tumadi n'ilu, na-eme ka Ụmụ nwaanyi na-enwe ihere mgbe ọ bụla ọ hụrụ Ụmụ nwoke”.

Ọnọdụ Ụmụ nwoke na Ụmụ nwaanyi N'Asụsụ Igbo

Ụmụ nwoke na-aka enwe nkquwa okwu karịa Ụmụ nwaanyi. Nke a mere na n'ime ọgbakọ ọ bụla, Ụmụ nwoke n'aka ewepụta atumatu karịa Ụmụ nwaanyi.

Newman na ndị otu ya (2008:211-236), kọwara na Ụmụ nwoke na-ekwu ọtụtụ ụka n'ọgbakọ karịa Ụmụ nwaanyi. Ha kwuru nke a site na nchọputa ha mere n'etiti ụmụ akwukwọ ndị nwoke na ndị nwaanyi. Ha kọwara na Ụmụ nwoke na-aka aju ajuju na-ewepụta eziokwu n'usoro a ga-esi kọwaputa ihe. ọ bụ ụdị okwu dị etu a ka Dike (2004:3) jiri kọwaa asụsụ dika njirimara ọhaneze na okwu nke nwere ezigbo usoro na akọnauche diktara ọny". Ha kọwakwara na ọ bụ n'etiti nwaanyi na nwaanyi ka nwaanyi na-aka enwe nkquwa okwu.

Nchọputa nke a Newman na ndị otu ya mere na-egosi na e nwere ndiche n'etiti nwoke na nwaanyi tumadi n'asụsụ. ọ na-egosikwa na asụsụ anaghi akpa oke n'ebe nwaanyi na nwoke nọ, kama ọ bụ etu nwoke si dote ya n'etu nwaanyi si

ghọta ya bụ asụsụ. ọ bụ nke a mere Epuchie (2009:35) jiri kwuo si na “onọdụ asụsụ Igbo nọ taa si ndị Igbo n’aka”. O mere ka o doo anya na ndị Igbo bụ nsogbu dịiri asụsụ ha. Omenugha (2007) kwetara n’ezie na Ụmụ nwaanyi na-ata ahụhụ n’asụsụ Ụmụ nwoke, na ha na-eji asụsụ gbasatara nwaanyi ewedata nwaanyi ala ma bulie nwoke elu. N’ederede a, odee ga-ele anya etu asụsụ, ilu na akpaalaokwu siri buru ihe nledata anya n’ebe Ụmụ nwaanyi nọ.

Onọdụ Nwaanyi N’Omenaala Igbo

N’omenaala Igbo a na-ahụ Ụmụ nwaanyi dika ndi nwere ike iga ije n’ụkwu ha abuo, ndi nwere ahụ dika mmadu mana e kwesighi inu olu ha ebe Ụmụ nwoke nọ. N’ala Igbo nna ọ bula na-agba mbọ n’izulite nwa nwoke ya ka ndi nwunye ya na umu ya nwee ike na-asopuru ya. Nke a gosiri na ndi nwoke ndi Igbo kwenyere na umu ha ndi nwoke nwere ugwu karja ndi nke nwaanyi.

Ụmụ nwoke huru uwa ha bi n’ime ya dika uwa Ụmụ nwoke. ọ bụ nke a mere na mgbe ọ bula a kporo nwoke nwaanyi, ọ na-adị ya ka ya were ụdọ magbuo onwe ya n’ihi na ọ na-ewe ya di ka mkpari kariri ibe ya. N’otu aka ahụ, nwoke achoghị inu na ntị na ọ na-ekwu okwu ka nwaanyi. Ikpa oke a na-ebido site n’ubochi mbu a muru nwa ya aburu nwaanyi. A na-ebiri nwaanyi oro nwa atọ ebe nke nwa nwoke bu anọ. Nke a gosiri na ozugbo a muru nwaanyi, a na-esite mgbe ahụ gwa ya na e nwere ihe di iche n’ebe ya na nwoke nọ.

Nwoke nwere ike imu umu iri na abuo ebe ọ na-achọ nwa nwoke. Dika Okoro (2012), siri kowaa ya “...ọ bụ nwoke na-agba egbe mgbe nna ya nwuru ebe nwaanyi ga-anọ so n’akwa.” Nke a gosiri na nwoke na nwaanyi abughị otu.

Nwoye (2011:313) dere si na “Ụmụ nwoke nwere onodụ n’omenaala Igbo karja umu nwaanyi ”. Nke a mere na a na-eke oke na nna karja na nne. Nke a na-emekwa ka nwanyi ghara iketa oke n’ihe nna ha n’ala Igbo ebe Ụmụ nwoke na-eketa ihe niile nna ha nwere.

Nkọwa nke a Nwoye nyere, gosiri nnukwu ndịiche dị n'etiti Ụmụ nwoke na Ụmụ nwaanyị n'ala Igbo. ọ bụ eziokwu na Ụmụ nwoke na Ụmụ nwaanyị na-echi echichi n'ala Igbo ma ọ bughị echichi niile nwoke chiri ka nwaanyị pụrụ ichi. Echichi ndị ahụ na-emetuta ịdị ike bụ naanị Ụmụ nwoke na-echi ha. Dịka Ogbuefi, Ezeji, Okwuruoha, ọkaikpe dgz. Ndị Igbo kwetara na nwoke ji ụlọ, nke mere e ji agụ aha ndị dika: Ahamefula, Obiefula. Iji gosi mkpa nwoke dị n'ezinaụlọ, ọ bụ eziokwu na ndị Igbo na-akwanyekwara nwaanyị ugwu mgbe a mụrụ ya, site n'ikpọ ya aha dika Nwadiuto, Nwamaka, mana nke a emeghi ka e were ha tonyere ndị nke nwoke n'onyogugu ụmụ.

N'otu aka ahụ, omenaala ndị Igbo nwere ụzọ nsopurụ abụọ a na-enye Ụmụ nwaanyị . Nke mbụ bụ mgbe nwaanyị mere agadi, a na-eme ka o nwetatu ugwu ebe Ụmụ nwoke nọ. Ebe ọzọ a na-akwanyere nwaanyị ugwu bụ na alụmdi na nwunye, ebe a na-ahụ Ụmụ nwaanyị dika ndị bịa inye aka ikwalite ezinaụlọ. N'ụdị dị etu a, a na-ahụ nwaanyị dika ndị nchedo ezinaụlọ. Ha na-arucha gburugburu ebe obibi ha, hụkwa na ebe niile dị ọcha. N'otu aka ahụ, ha na-enye aka ikpeziri di na nwunye ndị nwere esemokwu.

Okonkwo (2012), guputara ihe Marinova kwuru maka Ụmụ nwaanyị na: ụmụ nwanyị bụ ọkara mmadụ niile bi n'ụwa. ọ bụ nwaanyị na-enye ndụ, ọ bụ nwaanyị na arụ ọrụ. ọ bụ ha ji ihunanya ezinaụlọ, ọ bụ ha na-agba mbọ, ọ bụ ha na-eme ka nwoke nwee ọnụ n'elu akwa. Ụmụ nwoke na-arucha ọrụ ndị a niile dị oke mkpa na ndụ, ma na-eme ka ndụ bawanye n'elu ụwa. Ma nke a emeghi ka Ụmụ nwoke kweta na ụmụ nwanyị bụ mmadụ.

Okwu mmeruobi ndị a, mere odei jiri malite ọrụ a iji chọputa ebe ụmụ nwaanyị tatebere ahụhụ a, ma mara ma e nwere ụzọ a pụrụ isi zoputa ha n'ime ya, n'ihi na taa ka bụ gboo. N'oge ugbo a, Ụmụ nwaanyị amalitela izọ ọnọdụ n'ebe Ụmụ nwoke nọ. ọ bụ eziokwu na ọnọdụ ha na-azọ bụ nke inata ike ọchichi

na ikpata ego, ma o bughị nke ịjị asụsụ akara ndị nwoke. Olee uru o ga-abara Ụmụ nwaanyị Igbo ịbụ ndị isi ọchịchị ebe o bụ na asụsụ, ilu na akpaalaokwu Igbo ga-egosi ha ịka ndị na-etozughi oke n'ebe nwoke nọ, nke a amaliteghị taa.

O dibeghi anya Ụmụ nwaanyị matara ọnọdụ ha n'etiti Ụmụ nwoke. o bụ site mgbe ahụ ka ha bidoro nawa oke ruuru ha. o bụ nke a butere nzukọ ha mere na (Beijin Conference) China (1995). Ebe a ka ha nọ nwee mkpebi n'ihe ndị ha ga-eme ka Ụmụ nwoke hapụrụ ha ihe ruuru ha. N'otu ahụ n'afọ (2011), nwaanyị onyeisi ala Naijiria rịọrọ di ya bụ Jonathan ka o nye ha pesenti iri atọ na ise n'ime oche ọchịchị ya”, nke Jonathan gbara mbọ imejuputa.

O bụ eziokwu na mbọ niile ndị a Ụmụ nwaanyị na-agba bụ ịjị mee ka ha nwee ọny; ma inwe ọny nke a ha choro dabere so n'usoro ọchịchị, na usoro nnweta akụ, ma o metụtaghị usoro asụsụ Odịnaala obodo. Omenaala ndị a ka ịkwa otu o di site na mmalite ụwa ruo ugbo a. Ịjị asụsụ eleda nwaanyị anya bụ ihe siri ike mgbanwe n'omenaala

Asụsụ Ilu na Akpaalaokwu e ji Eleda Ụmụ nwaanyị Anya.

Asụsụ, ilu na akpaalaokwu ndị e ji eleda nwaanyị anya aburula otu n'ime agwa Ụmụ nwoke Igbo nwere. Ụmụ nwoke Igbo na-eji asụsụ na ilu na-akpari Ụmụ nwaanyị, ịjị duo ha odu, ịjị nye ha ọnọdụ nakwa ịjị mee ka ha mata ebe ha kwesiri ino mgbe Ụmụ nwoke na-ekwu okwu. Ụmụ nwoke Igbo na-eji asụsụ na ilu eme ụmụ nwaanyị ịka ndị na-amaghị ihe, ndi echiche ha ezughị oke, ndi na-akpa agwa ịka ụmụaka, Ma o bụ onye na-adighi ike o bula.

Asụsụ, Ilu na Akpaalaokwu Ụfọdụ Ụmụ nwoke ji Eleda Ụmụ nwaanyị Anya.

a) **Asụsụ:** Asụsụ ụfọdụ Ụmụ nwoke ji eleda Ụmụ nwaanyị anya gunyere:

➤ Ụmụ nwaanyị anaghị eche echiche ka mmadu

- Ụmụ nwaanyị bụ ndị na-amaghị ihe, ndị nzuzu nye onwe ha
- Mechie ọnụ nwaanyị anyị na gị abiaighi igbagha ụka
- Leenụ gị, nwaanyị hu ehu anyụ mmamiri bịa ikwu okwu ebe nwoke kwuru okwu, onye ka ị bụ?
- Ụmụ nwaanyị anaghị ama onwe ha mgbe ha hụrụ nwoke.
- Ihe Ụmụ nwaanyị dị mma ya bụ sọsọ n'elu akwa
- Nwoke nwaanyị ka ị bụ.
- Nwaanyị ọ ka mma n'ọnụ
- Nọdụ ala ka ndị bụ mmadụ kwuo okwu
- Mechie ọnụ ka ndị dị ndụ kwuo okwu.

b) Ilu: ụfọdụ ilu ndị na-emetuta Ụmụ nwaanyị gunyere:

- Agadi nwaanyị daa ada ugboro abuo, a guo ihe o bu n'isi ọnụ
- Eri ago mere nwaanyị agbaghi ahụ ọnụ
- Agadi nwaanyị anaghị enwe anụrị mgbe a kpọrọ ya okpukpu tara mmiri
- Afọ nwa na-aza aha nne ya
- A na-emere nwaanyị, ọ na-emere onye di ya mma.
- ọ na-abụ nwoke lụchaa ọgụ, nwaanyị e nwere akukọ.
- Nne nwata lọta ahia, ọ di ka nke ibe ya agaghị alọ
- A na-echere nwaanyị ọ na-echere okwa uri ya.

c) Akpaalaokwu: Akpaalaokwu ndị metutara Ụmụ nwaanyị gunyere:

- E jiri ilu kee nkụ ukwa, ofeke a na-eche mgbe a ga-eke ya
- Ji nwaanyị kara nke di ya, a tụọ ya n'akukọ ọhịa

- Nwoke nwaanyị na-enye nri nwurū anwū
- Afọ nwa na-aza aha nne ya
- Agadi nwaanyị anaghị echefu egwu ọ mūrū n'agboghọ.

Nghota Dị N'Ime Asụsụ, Ilu na Akpaalaokwu

Mgbe anyị na-ekwu okwu asụsụ Igbo, ilu na akpaalaokwu, anyị na-ekwu okwu nghota dị n'ime asụsụ ndị a, dika Mbata (2009), siri na mgbe mmadụ abụọ na-akparịta ụka, ihe na-adị mkpa n'ụka ha bụ nghota dị n'ime ya". Mgbe ndị Igbo na-ekwu okwu, ọ dị ụzọ ihe abụọ na-agba elu. Ihe kpatara e ji kwuo okwu ahụ na mputara ilu okwu ahụ. ọ bụ mputara ilu okwu a na-eme ka a hụ ya dika ihe metụtara mmadụ. ọ gwuchaala ma nghota ọ dị n'etiti onye na-ekwu okwu na onye ọ na-agwa ga-eme ka onye a na-agwa ghota ihe a na-agwa ya. Nke a na-adị ire n'etiti onye a na-agwa, oge a na-agwa ya na ebe a nọ na-agwa ya okwu ahụ. ọ bụkwa ihe ndị a na-eme ka nghota dị n'uju.

Udeze (2009), kwuru si na "ọ bụ nghota butere eziokwu, ọ bụ ya butekwara otu ihe si aga na mmemme dị n'ụwa taa". Ihe ndị a mere ka okwu dị ire n'etiti mmadụ na ihe ya tumadi mgbe a hụrụ ilu na etu e siri kwuo okwu ahụ. ọ putara na mgbe onye Igbo na-asị "Agadi nwaanyị daa ada ugboro abụọ, a guọ ihe o bu n'isi ọnu", nke a na-egosi na agadi nwaanyị daa ala ugboro abụọ, achọwa ihe kpatara ya. Mgbe a na-asị "Eri agọ mere nwaanyị agbaghi ahụ ọnu", nke a na-egosi na nwaanyị na-eri omume e meere ya, Ma ọ bụ mgbe ndị Igbo na-asị afọ nwa na-aza aha nne ya. Nke a bụ ụzọ e si eme nwaanyị ka ọ dika onye omenjọ, ma na-egosikwa na nwoke anaghị eme ihe ọjọọ. Nne nwata lọta ahia, ọ dika nke ibe ya agaghị alọta. Nke a putara na, ọ dighi nkewa di n'etiti nwaanyị na nwa ya. Agadi nwaanyị anaghị echefu egwu ọ mūrū n'agboghọ. Okwu a gosiri na ndị agadi nwaanyị na-echeta ihe ha mere n'agboghọ. Ụmụ nwaanyị bụ ndị na-enwe ihunanya nwebiga ya oke ebe nwoke nọ, nke a mere na ndị Igbo ji asị a

na-echere nwaanyi, ọ na-echere ọkwa uri ya. A na-emere nwaanyi ọ na-emere onye di ya mma. Okwu a gosiri na nwaanyi isi n'otu nwoke banye na nke ọzọ bụ ihe mere nwoke ji eji asụsụ akpari ha. Ji nwaanyi kara nke di ya a tọọ ya n'ajọ ọhịa, okwu a gosiri na ihe ọ soro nwaanyi nwee n'ego, o nweghi mgbe ego ya ga-aka nke di ya. Ndị Igbo ekweteghi na ego soro nwaanyi bịa ije di, ya mere ọ buru na nwaanyi anoro n'ulo di ya nwee ego, ọ bụ di ya nwe ya na ego ya.

N'ilu ka ndi Igbo na-asị na agadi nwaanyi anaghi enwe anuri mgbe a kporo ya ọkpukpu tara mmiri. Ndị agadi nwaanyi nọ ebe ahụ na-ewe ya na ọ bụ ọzọ e si akpari ha n'ahụ ha tara, Ma ọ bụ ihe na-eme mgbe ha bụ agboghobia nke ha anaghi emezi ugbo a.

N'omenaala Igbo, a na-ahụ nwoke dika onye siri ike, onye ma ihe, onye kwesiri ekwesị na onye nwere ugwu. Ebe a na-ahụ nwaanyi dika onye riri mpe, onye na-anaghi eche ezigbo echiche, onye ike adighi. Nke a mere ndi Igbo ji asi na “ọ na-abu nwoke lụchaa ọgụ nwaanyi enwere akuko”. Ilu a putara na nwaanyi adighi ike ọgụ, ihe ọ di mma ya bụ ikwu n'onu.

Ihe A Ga-Eme

Ebe ọ bụ na a choputa onodu Umụ nwaanyi n'ebe asụsụ Umụ nwoke ji eleda ha anya nọ. ọ ga-adị mma ka e nwee ihe a ga-eme banyere nsogbu a tupu Umụ nwoke ejiri Umụ nwaanyi mere arusi a piri api. N'ezie, ma a maghi ihe e mere, umu nwoke ga-eji umu nwaanyi mere ohu na-echighi echi. ọ na-adị mma ka e jiri ututu chụwa ewu ojii mgbe chi na-ejibeghi. Ka Umụ nwoke kwusi iji asụsụ na ilu eme Umụ nwaanyi dika ndi na-amaghi ihe, ndi echiche ha ezuchaghi oke, ndi na-akpa agwa dika umuaka Ma ọ bụ onye na-adighi ike ọ bula . Chukwukere (2007), kowara asụsụ dika “uzo ujo Umụ nwoke na-ezoba were na-akocha Umụ nwaanyi ”. ọ bụ ihe dijiri Umụ nwaanyi ikulite ma were asụsụ gwaghachi Umụ nwoke ihe ha na-agwa ha. Dika Okere (2015), siri kowaa na “ọ bụ idi n'otu nke umu nwanyi ga-eme ka ha si na mkpagbu Umụ nwoke na-

akpagbu ha pụta. Na mgbe ha dirila n'otu mkparị a na-enye ụmụ nwaanyị site n'asụsụ ga-abụ ihe kwusiri akwusi". Nke a na-egosi na Ụmụ nwaanyị tumadi ndi guru akwukwo ibiakota n'otu ma were otu olu kowaputa mkpa ha, ga-eme ka okwu ojoo nke Ụmụ nwoke na-ekwu maka ha gabiga.

o ga-adị mma ka Ụmụ nwoke na-ata okwu eze tupu ha a na-ekwu ya ebe ụmụ nwaanyị nọ. A ga na-enye nghota puru iche n'ihe Ụmụ nwoke na-ekwu. o ga-akwadoro Ụmụ nwaanyị igba mbọ ma kwusi ihe ndi ahụ ga-eme ka Ụmụ nwoke ji asusu na-akpari ha. o ga-agbazi ndi Igbo olu ime ka ndi nwoke hurita nwaanyị dika ha huru onwe ha. o ga-enyekwa aka kwado nwereonwe nke Ụmụ nwaanyị na-agba mbọ maka ya. N'ikpeazu, o ga-eme ka Ụmụ nwoke na ụmụ nwaanyị dokorita ukwu, iji hu na ihe gara nke oma n'ala anyi.

Nchikọta na Mmechi

N'ezie edemede a agbaala mbọ irutugasi aka banyere isiokwu a. A choputala na isi sekpu nti nyere nleda anya Ụmụ nwoke ji asusu eleda Ụmụ nwaanyị si Ụmụ nwaanyị n'aka. Dika odee kwuru na ihe na-esi nkapi isi di ya n'ahụ. o si na Ụmụ nwaanyị bu ndi nzuzu nye onwe ha. o ga-adị mma ka Ụmụ nwaanyị, Ụmụ nwoke, ndi goomenti, ndi omeiwu, ndi mgbasa ozi, ohanaze ndi Igbo jisie ike tinye alo ndi a n'oru ka Ụmụ nwaanyị nwee ike inwere onwe ha n'aka Ụmụ nwoke.

Edemede a eziputala aka mgba chere Ụmụ nwaanyị n'ihu n'ebe asusu Ụmụ nwoke ji eleda ha anya nọ. o buru ma e tinyeghi alo ndi a a toputara n'oru ka Ụmụ nwaanyị nwee ike nwere onwe ha, n'odiniihu, Ụmụ nwaanyị enweghi ike imepe onu kwuo okwu n'ebe Ụmụ nwoke nọ.

Edensibia

- Adetunji, A. (2010). "Aspects of linguistic violence to Nigerian women". *International journal language society and culture*. Vol. 3(17), pp. 301-317. Lagos: Arabon publishers.
- Apakama, L.M. (2006). *Ndubata n'ụtoasụsụ na ụdaasụsụ Igbo*. Owerri: Divine mercy publishers.
- Chukwukere, F.N. (2005). *Feminist linguistic discourse on diminutives in Igbo*. Pp. 128-134. Port Harcourt: Grand orbit communication & emha press.
- Epuchie, D.N. (2009). "Asụsụ Igbo n'oge ochie na oge ugbo a". In *Opiike. A journal of Igbo language and culture*. Vol. 1. Np. 1 pp. 34-38. Owerri: Trumpeter concept.
- Mbata, C.O. (2009). *Ndị Igbo na asụsụ ha: ntulegharị uche Opiike, a journal of Igbo language and culture*. Vol. 1 no. 1. Owerri: Divine mercy publishers.
- Newman, M.L., Carla, J., Groom, Lori D.H. James W.P. (2008). "Gender differences in language use: An analysis of 14,500 text samples". *Discourse process* 45, 211-236. New York: Harper and Row.
- Nwoye, M.A. (2011). "Igbo culture and religious world view: an insider's perspective". *International journal of sociology and anthropology* vol. 3 (9), pp. 304-317. Oxford: Blackwell
- Ogunsiji, A. (2000). "Introductory semantics" in Babajide, A.O. (Ed.) *Studies in English language*. Ibadan: Enicrownfit publishers.
- Okere, O.F. (2015). *Nleghara anya nke orụ ezinaulọ n'ichekwa asụsụ Igbo nsogbu na olileanya*. A paper presented at Whelan research academy (WRAC) for religion. Culture and society at the 13th international symposium.
- Okonkwo, C. (2012). 'Inferiorization of Igbo women and its consequences'
<http://www.nigeriavillage.square.com/index>.

- Okoro, L.C. (2012). *Ndubata n'agụmagụ ederede Igbo*. Owerri: Trimpeter concept.
- Salami, O.L. (2004). "Difference and subordination: gender roles and other variables in addressing and referring to husbands by Yoruba women". *Linguistic online* (2014). Pp. 102-110.
- Udeze, C.V. (2009). Igbo, asụsụ na-asụ ude: ihe a ga-eme. *A journal of Igbo language and culture* vol. 1 no. 1. Owerri: Divine mercy publishers.